

Рожко О.Д.,

кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА СПРЯМОВАНІСТЬ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Розглянуто складові бюджетної політики стимулювання інноваційно-інвестиційного розвитку національної економіки. Проаналізовано стан інноваційної активності вітчизняних підприємств і джерела фінансування інноваційної діяльності у країні. Обґрунтовано необхідність залучення бюджетних коштів для підтримки впровадження нових технологій в економіку України.

The elements of fiscal policy to stimulate innovative investment to development of the national economy are considered. The situation of innovative activity at domestic enterprises and sources of financing innovative activity in Ukraine are analyzed. The necessity of bringing in budgetary facilities to support the introduction of new technologies in Ukraine's economy is grounded.

Ключові слова: бюджет, бюджетна політика, бюджетний механізм, видатки бюджету, інноваційна активність, бюджетні інвестиції.

Сьогодні в умовах виходу України із глобальної фінансово-економічної кризи виникла необхідність у перегляді існуючих та формуванні нових стратегічних напрямів розвитку національної економіки, що мали б передбачати збереження курсу на становлення інноваційної моделі розвитку, посилення взаємозв'язку “освіта — наука — виробництво”. Водночас нагальним є здійснення активної економічної політики, спрямованої на використання загальноприйнятих інструментів стимулювання НТП і створення механізмів генерування довгострокових інвестицій у освоєння нових технологій.

Тому на сучасному етапі розвитку економіки актуальним завданням є вивчення й обґрунтування нових форм і методів державного регулювання інвестиційних процесів у країні, які б відповідали переходу до інноваційного типу економічного зростання.

Останнім часом науковці і практики все частіше приділяють увагу дослідженню питань удосконалення бюджетних інструментів фінансування інноваційно-інноваційного розвитку. Над цією проблематикою плідно працюють, зокрема, В.Г. Дем'янишин, Т.І. Єфименко, Т.Г. Затонацька, І.В. Запатріна, В.П. Кудряшов, І.О. Луніна, І.О. Лютий, Ю.В. Пасічник та ін. Разом із тим мають бути системно досліджені можливості і принципи гармонізації інвестиційної та бюджетної політики, а також розроблені конкретні науково-практичні рекомендації щодо запровадження у практику так званого бюджету розвитку.

Отже, метою статті є дослідження особливостей формування й реалізації бюджетної політики, що відповідає умовам переходу економіки на інноваційно-інноваційну модель розвитку.

В умовах кризового стану національної економіки виникає необхідність у формуванні бюджетної політики стимулювання інвестиційних процесів за рахунок її впливу на інвестиційну активність у виробничій та інноваційній сферах. Ефективне використання основних інструментів бюджетної політики (видатків державного та місцевих бюджетів, бюджетних кредитів, субвенцій інвестиційного призначення, регулювання податкових ставок, застосування податкових пільг) надасть можливість забезпечити досягнення пріоритетних завдань економічного розвитку, зокрема: створити сприятливі умови для інвестування і стимулювання інвестиційних процесів, забезпечити технологічне оновлення на інноваційній основі, зменшити наслідки глобальної фінансової кризи.

Бюджетні методи регулювання інвестиційної діяльності можна поділити за двома напрямками. Першим із них є механізм податкової політики, який вважається одним із найвагоміших напрямів регулювання інвестиційної діяльності. Маніпулювання видатками бюджету також є дієвим засобом впливу на економічну ситуацію, тому політика у сфері державного управління видатками є другим напрямом бюджетного регулювання. Бюджетне фінансування інвестиційних проєктів за окремими виробничими напрямками за своєю сутністю є державним інвестуванням на незворотній основі. На жаль, вітчизняне бюджетне законодавство не містить визначення бюджетних інвестицій.

На думку деяких учених, бюджетними інвестиціями є видатки з державного та місцевих бюджетів, які спрямовуються на фінансування державних цільових програм економічного, науково-технічного, соціального розвитку, програм розвитку окремих регіонів, галузей економіки, фінансування інвестиційних проєктів та придбання частки акцій чи прав участі в управлінні підприємством¹.

Виділення бюджетних інвестицій як особливого виду інвестицій передбачає можливість держави, що є учасником інвестиційних процесів, сприяти реалізації національної стратегії розвитку економіки й забезпеченню соціально-економічного розвитку країни.

Нагальність проблеми активізації інноваційно-інвестиційної діяльності з допомогою бюджетних важелів визначає потребу використання різноманітних форм стимулювання залучення інвестиційних ресурсів суб'єктами господарювання. Світовий досвід показує, що підтримка інноваційної діяльності, особливо на початкових етапах, потребує сприяння з боку держави передусім за рахунок використання інструментарію бюджетно-податкового регулювання². Узагальнення найпоширеніших форм бюджетного стимулювання використовуваних інноваційних процесів, насамперед розвиненими країнами, дає змогу виокремити такі їх форми, які передбачають:

¹ *Затонацька Т.Г.* Бюджетні інвестиції в реальний та людський капітал як інструмент впливу на соціально-економічний розвиток країни // Наукові праці НДФІ. — 2008. — № 1. — С. 86—100.

² *Иванов Ю.Б., Иванченко А.С.* Механизмы налогового стимулирования инновационной деятельности предприятий // Бизнес-информ. — 2005. — № 9—10. — С. 81—89.

— зменшення відрахувань до бюджету (пільговий режим оподаткування прибутку, що спрямовується на інвестиції; пільговий режим амортизаційних відрахувань; списання витрат на НДДКР на собівартість продукції (послуг); відсутність окремих видів податків; інвестиційний податковий кредит тощо);

— наявність спеціальних видатків із бюджету (пільгові кредити фірмам, які вступають у промислово кооперацію, впроваджують технологічні новачки, ПЕОМ; надання субсидій; відшкодування витрат на нововведення; дотації на підвищення кваліфікації науково-дослідницького персоналу; гарантоване повернення приватного капіталу, що вкладається у венчурний бізнес; субвенції на інвестиційні проекти).

Україна, маючи значний науковий та інтелектуальний потенціал, не змогла повністю перейти на інноваційний тип розвитку економіки через те, що економічна політика держави, зокрема бюджетна, обмежувалася ринковими перетвореннями та ігнорувала науково-технічний прогрес³.

Досліджуючи сучасні світові глобалізаційні процеси, країни світу можна поділити на два типи: держави, які створюють і поширюють інноваційні технології, і такі, що спрямовують зусилля на виробництво товарів та послуг на основі цих технологій. Саме до останнього типу слід віднести Україну. Так, статистичний аналіз свідчить про посилення тенденції до збільшення обсягів придбання технологій у 2006—2007 роках та уповільнення цього процесу у 2008—2009-х. Ситуація з передаванням нових технологій взагалі є катастрофічною. Впровадження результатів власних досліджень і розробок за останні декілька років становить у середньому 13,6 % від загальної частки отриманих технологій; інноваційна активність підприємств у країні також зменшується, зокрема частка підприємств, які займаються інноваціями, знизилася з 14,2 % у 2007 році до 12,8 % у 2009-му, загальні витрати на придбання нових технологій у 2009 році зменшилися порівняно з 2008-м майже в чотири рази (табл. 1). Ці показники є вкрай низькими для країни, що декларує інвестиційно-інноваційний шлях розвитку.

Таким чином, перед Україною на сьогодні постає завдання якомога швидше активізувати інноваційну діяльність у всіх галузях економіки, що значно підвищить роль освіти й науки у суспільстві.

Визначивши пріоритетною інноваційну модель розвитку національної економіки, необхідно виділити роль бюджетних видатків у здійсненні такої стратегії.

Нині в Україні переважає практика формування бюджетних видатків залежно від поточних завдань, які намагається виконати уряд у короткостроковому періоді. Такий підхід до бюджетної політики не може забезпечити економічне зростання навіть за наявності пріоритетів економічного розвитку та за умов оптимальної для економічного зростання частки бюджетних видатків у ВВП.

Успішний розвиток економіки будь-якої країни завжди ґрунтується на інвестиційній основі. Тому важливим параметром бюджетної політики є розподіл

³ Чухно А.А. Державний бюджет і ефективність економіки // Наукові праці НДФІ. — 2006. — № 2. — С. 26—32.

Таблиця 1. Інноваційна активність українських підприємств у 2005—2009 роках

Рік	Частка підприємств, які займалися інноваціями, %	Загальна сума витрат, млн грн	У тому числі за напрямками, млн грн						
			дослідження й розробки	у тому числі		придбання нових технологій	підготовка виробництва для впровадження інновацій	придбання машин та обладнання, пов'язані з впровадженням інновацій	інші витрати
				внутрішні НДР	зовнішні НДР				
2005	11,9	5 751,6	612,3	н/д	н/д	243,4	991,7	3 149,6	754,6
2006	11,2	6 160,0	992,9	н/д	н/д	159,5	954,7	3 489,2	563,7
2007	14,2	10 850,9	986,5	793,6	192,9	328,4	н/д	7 471,1	2 064,9
2008	13,0	11 994,2	1 243,6	958,8	284,8	421,8	н/д	7 664,8	2 664,0
2009	12,8	7 949,9	846,7	633,3	213,4	115,9	н/д	4 974,7	2 012,6

Джерело: складено автором за даними Державного комітету статистики України (<http://www.ukrstat.gov.ua>).

видатків держави на поточні та капітальні. Оновлення основного капіталу є запорукою сталого економічного розвитку. За умов ринкової економіки держава бере участь у інвестиційному процесі, з одного боку, як безпосередній суб'єкт інвестиційної діяльності (держава-інвестор, гарант, посередник), з другого боку, як системоутворюючий інститут, що забезпечує нормативно-правове, інституційне й економічне середовище для всіх учасників інвестиційного процесу⁴.

В Україні тенденції фінансування інвестицій у основний капітал за рахунок коштів бюджетів різних рівнів є суперечливими (табл. 2). Протягом 2005—2009 років рівень фінансування інвестицій у основний капітал за рахунок коштів державного бюджету залишався майже незмінним — 5,0—5,6 % від загального обсягу інвестицій, за винятком 2009 року, коли цей показник дорівнював 4,4 %.

Таблиця 2. Бюджет як джерело фінансування інвестицій у основний капітал в Україні у 2005—2009 роках

Інвестиції в основний капітал	2005	2006	2007	2008	2009
за рахунок:					
коштів державного бюджету, млн грн	5 077	6 846	10 458	11 576	6 687
коштів державного бюджету, % від загального обсягу інвестицій	5,5	5,5	5,6	5,0	4,4
коштів місцевих бюджетів, млн грн	3 915	5 446	7 324	9 918	4 161
коштів місцевих бюджетів, % від загального обсягу інвестицій	4,2	4,3	3,9	4,2	2,7

Джерело: складено автором за даними Державного комітету статистики України (<http://www.ukrstat.gov.ua>).

За рахунок коштів місцевих бюджетів здійснення інвестицій у основний капітал становило 3,9—4,3 % від загального обсягу інвестицій за цей період, проте у 2009 році значення цього показника знизилося до 2,7 %, що, на нашу думку, було

⁴ Государственные и муниципальные финансы / Под ред. проф. С.И. Лушина, проф. В.А. Слепова. — М.: Экономистъ, 2007. — С. 349.

зумовлено зменшенням обсягів міжбюджетних трансфертів і доходів місцевих бюджетів. Інвестиції спрямовуються переважно в низькі технологічні уклади, що кардинальним чином не змінює технологічну структуру економіки. Така ситуація лише “консервує” застарілу технологічну структуру, яку не можна вважати навіть задовільною.

На сьогодні вітчизняна економіка характеризується зношенням основних фондів практично в усіх сферах (наприклад, у галузях обробної промисловості — у середньому на 59,2 %) ⁵, а також високою енергоємністю, неконкурентоспроможністю, що потребує невідкладного втручання держави.

Загальний дефіцит фінансових ресурсів у економіці, необхідний для активізації економічної динаміки, вчені визначають як значний. Так, потреби на розвиток інфраструктури впродовж 2009—2015 років оцінюються в 100 млрд дол. США, з яких найбільших капітальних інвестицій потребує енергетика — 30 млрд, ЖКГ — 14 млрд, охорона здоров'я, освіта і сфера соціального захисту — 9 млрд, сільське господарство та земельна реформа — 6,5 млрд дол. ⁶. Значних обсягів фінансування через свою некомерційність потребують також фундаментальні дослідження, без яких неможливий прорив у галузі науки й техніки.

Враховуючи значну роль науки в розвитку суспільства, створенні найсучасніших інтелектуальних технологій, проаналізуємо структуру джерел асигнувань на наукові та науково-технічні роботи протягом 2005—2009 років (табл. 3). Як видно з даних таблиці, відбувається перерозподіл джерел фінансування в напрямі збільшення частки коштів державного бюджету і скорочення коштів вітчизняних, іноземних замовників та інших джерел. Упродовж зазначеного періоду спостерігається зростання абсолютного обсягу й частки асигнувань у науку за рахунок державної підтримки. У загальному розподілі фінансування науки з усіх джерел на державні кошти припадає ледве не половина (49 % у 2009 році), ще чверть — на кошти вітчизняних замовників, шоста частина — на кошти іноземних інвесторів. Проте частка коштів державного бюджету, що направляються на науку в останні роки, у сукупному ВВП залишається стабільною — у середньому на рівні 0,4 % ⁷. Така структура фінансування науково-технічних робіт свідчить про високу роль прямої державної підтримки науково-технічного розвитку й недостатнє використання непрямих методів стимулювання розширення зв'язків між наукою та виробництвом. В умовах дефіциту платоспроможного попиту на новітні досягнення науки з боку реального сектору економіки держава намагається зберегти національний науковий потенціал, розширюючи обсяги фінансування науки.

Фінансування науки та освіти з державного бюджету здійснюється на базі державних цільових програм і кошторисів. Так, відповідно до наказу Міністерства

⁵ Новий курс: реформи в Україні. 2010—2015: Нац. доп. / За заг. ред. В.М. Гейця та ін. — К.: НВЦ НБУВ, 2010. — 232 с.

⁶ *Лисяк Л.В.* Бюджетна політика у системі державного регулювання соціально-економічного розвитку України: Моногр. — К.: ДННУ АФУ, 2009. — С. 260.

⁷ <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Таблиця 3. Розподіл обсягу фінансування наукових і науково-технічних робіт за джерелами фінансування у 2005—2009 роках, %

Джерело фінансування	2005	2006	2007	2008	2009
Усього	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
із них:					
державний бюджет	34,1	33,2	39,1	45,8	49,0
власні кошти суб'єктів господарювання	6,5	6,6	9,0	8,5	7,4
кошти вітчизняних замовників	34,7	32,6	30,3	28,1	26,3
кошти іноземних замовників	21,4	24,4	19,4	15,9	15,6
інші джерела	3,4	3,3	2,3	1,0	1,7

Джерело: складено автором за даними Державного комітету статистики України (<http://www.ukrstat.gov.ua>) та Міністерства освіти і науки України (<http://www.mon.gov.ua>).

економіки України № 58⁸ у науковій та науково-технічній сфері діють такі державні цільові програми: “Розробка і впровадження енергозберігаючих світлодіодних джерел світла та освітлювальних систем на їх основі”, “Створення хіміко-металургійної галузі виробництва чистого кремнію протягом 2009—2012 років”, “Нанотехнології та наноматеріали”, “Розроблення і освоєння мікроелектронних технологій, організація серійного випуску приладів і систем на їх основі”, Державна цільова науково-технічна програма розвитку виробництва медичної техніки на 2009—2013 роки, Державна цільова науково-технічна програма впровадження і застосування грид-технологій на 2009—2013 роки тощо.

Слід зауважити, що знання, потрібне для уречевлення інноваційної ідеї, зовсім не обов'язково повинно мати наукову природу. Так, П. Друкер стверджував, що серед джерел інноваційних ідей наукові дослідження й розробки становлять не більш як 15 %⁹, тобто масова інноваційна активність передових економік пов'язана не лише з комерціалізацією породжених наукою технологій. Звичайно, саме останні визначають напрями й темп розвитку передових галузей, таких, наприклад, як ядерна енергетика, наноелектроніка або фармацевтика. Але основний внесок у загальну інноваційну продуктивність провідних економік усе-таки дають інновації іншої природи.

Потрібно усвідомити, що основними суб'єктами інноваційної діяльності є не вчені та інженери, які створюють нове знання, не посередники, які сприяють комерціалізації таких знань, не державні інституції, що визначають правила гри на ринку і фінансують деякі початкові етапи інноваційного циклу, а підприємці. Головні виконавці, від активності яких залежить, чи буде ця діяльність інтенсивною та успішною або невиразною й анемічною, — саме підприємці, які беруть на себе всі труднощі й ризики перетворення ідей та “образів” нового продукту чи послуги в необхідний ринку товар¹⁰.

⁸ Про присвоєння облікових кодів державним цільовим програмам, що діють: Наказ Міністерства економіки України від 29.01.2010 № 58. — <http://search.ligazakon.ua>.

⁹ Друкер П. Рынок: как выйти в лидеры. — М.: Book Chamber International, 1992.

¹⁰ Бубенко П., Гусев В. Чому гальмуються інноваційні процеси в Україні? // Економіка України. — 2009. — № 6. — С. 30—38.

На сьогодні активізація інноваційних процесів у вітчизняній економіці можлива за умови забезпечення платоспроможного попиту на результати наукових досліджень і науково-технічних розробок із боку реального сектору економіки. Досягнення цієї мети потребує здійснення державою бюджетної та інноваційної політики, спрямованої не лише на вибір пріоритетів і механізмів прямого державного фінансування наукових та науково-технічних робіт, а й на формування моделі стимулювання суб'єктів підприємництва вкладати кошти й одержувати прибутки від упровадження наукових розробок.

Дієвим механізмом, що забезпечує взаємозв'язок науки з реальними потребами виробництва та суспільства, а також стимулює підприємців до впровадження результатів наукових розробок, є система технологічних парків. Формування її в Україні розпочалося у 2000 році. Станом на 2009 рік загальна чисельність технопарків становила 16, із яких зареєстровано 12. Аналіз процесу становлення у країні цих інноваційних структур свідчить про зниження на сьогодні динаміки їх розвитку та функціонування, хоча практика роботи технопарків протягом останніх дев'яти років підтверджує їх доцільність та ефективність у процесі активізації інноваційної діяльності.

Реалізація інноваційних проектів дала змогу технопаркам починаючи з 2000 року створити стабільно діючі виробництва інноваційної продукції, що продовжують нарощувати обсяги випуску й наповнювати державний та місцеві бюджети і після закінчення терміну дії спеціального режиму інноваційної діяльності. Так, річний випуск інноваційної продукції за проектами технопарків збільшився в 16,7 раза (з 0,18 млрд грн у 2001 році до 3 млрд грн у 2008-му). Усього за 2000—2009 роки було реалізовано інноваційної продукції на суму 12,17 млрд грн, з якої понад 14 % — за кордоном. За час існування технопарків перерахування до бюджету й державних цільових фондів становили 839 млн грн, що значно перевищує всі види державної підтримки за цей період (477 млн грн)¹¹.

Водночас зауважимо, що внаслідок змін законодавства ефективність діяльності технопарків може різко погіршитися.

У новому Податковому кодексі приділено недостатньо уваги податковим важелям підтримки науки та інновацій, наприклад, відсутній розділ про спеціальний режим оподаткування технологічних парків. Це йде врозріз з оголошеною Президентом України Державною програмою економічного і соціального розвитку країни на 2010 рік¹², де одним із пріоритетів розвитку визначено стимулювання інноваційної діяльності, у тому числі розширення державної підтримки та відродження технологічних парків. Незважаючи на це, Основні напрями бюджетної політики на 2011 рік¹³ розроблені з метою формування такої бюджетної політики,

¹¹ Мазур О.А., Пустовойт С.В., Любова Л.Б. Технологічні парки України в 2000—2009 роках. — К., 2009. — 50 с.

¹² Про Державну програму економічного і соціального розвитку України на 2010 рік: Закон України від 20.05.2010 № 2278-VI // ВВР. — 2010. — № 33. — Ст. 470.

¹³ Про Основні напрями бюджетної політики на 2011 рік: Постанова Верховної Ради України від 04.06.2010 № 2318-VI // ВВР. — 2010. — № 32. — Ст. 457.

яка буде спрямована на перехід до інвестиційно-інноваційної моделі розвитку економіки. Цим документом також передбачено певні заходи в напрямі стимулювання інвестиційно-інноваційних процесів, зокрема:

- концентрація ресурсів бюджету на виконанні пріоритетних державних цільових програм, спрямованих на створення “точок зростання”;
- надання гарантій Кабінетом Міністрів України в обсязі не більш як 3 % ВВП для реалізації інвестиційних та інноваційних проектів, спрямованих, зокрема, на розвиток експортного потенціалу національної економіки;
- установлення частки видатків розвитку й надання кредитів орієнтовно на рівні 13—14 % усього обсягу видатків та надання кредитів із державного бюджету;
- оптимізація співвідношення між обсягом бюджетного фінансування фундаментальних, прикладних досліджень і науково-технічних розробок з урахуванням оцінки їх результативності за напрямками науки та розпорядниками бюджетних коштів.

Перелічені заходи щодо посилення інвестиційно-інноваційної спрямованості бюджетної політики є недостатніми, проте навіть їх реалізація може привести до прогресу в техніко-виробничій структурі української економіки, збільшення потенціалу зростання сучасного й нового технологічних укладів, внаслідок чого національна економіка підвищить здатність до самовідтворення.

Зрозуміло, що формування бюджету розвитку само по собі ще не розв’язує проблему активізації інвестиційно-інноваційної діяльності корпоративного сектору у країні. Для цього потрібно розробити і здійснити механізм його реалізації, що надав би можливість виконувати видаткові статті бюджету без залежності від стану його поточного виконання та політичної кон’юнктури.

На сьогодні стратегічною метою програми соціально-економічного розвитку український уряд визначає саме “інвестиційно-інноваційний розвиток”, хоча необхідно розуміти, що передумовою для її досягнення є проведення ефективної бюджетної політики. Відповідно бюджетні видатки повинні здійснюватися з урахуванням таких аспектів:

- з огляду на обмеженість державних коштів потрібно чітко окреслити пріоритетні напрями діяльності інноваційних структур, які фінансуються з бюджету;
- необхідно визначити пріоритетні галузі промисловості, які створюють інноваційний ефект в економіці, для того щоб із допомогою пільг стимулювати надходження приватного капіталу, що дасть змогу зробити пільги прозорішими¹⁴;
- потрібно стимулювати інноваційну діяльність суб’єктів господарювання через виведення з-під оподаткування коштів, які вкладаються в наукові дослідження, розробки, технічне переозброєння, освоєння високотехнологічних продуктів, використання інших податкових преференцій для венчурних фірм, малих інноваційних підприємств;

¹⁴ *Затонацька Т.Г.* Бюджетне інвестування: теорія та практика: Моногр. — К.: НДФІ, 2008. — 336 с.

— пріоритетом національної економіки мають стати виробництво і споживання знань, основним джерелом вартості — інтелект працівника та інтелектуальна власність;

— створення бізнес-інкубаторів і технопарків доцільно стимулювати податково-бюджетними інструментами, що дасть змогу поєднати зусилля наукової сфери та виробництва.

Україна належить до країн із високим науковим потенціалом, тому пріоритетом для діяльності органів державної влади повинно бути створення умов, які забезпечують не лише збільшення такого потенціалу, а насамперед його максимальну реалізацію в інтересах суспільства. Держава має стати безпосереднім провідником інноваційно-інвестиційного розвитку, замовником і організатором досліджень та розробок на найсучасніших напрямках науково-технічного прогресу і сприяти їх упровадженню в усі сфери економічної діяльності.

Таким чином, активізація інвестиційно-інноваційних процесів неможлива без активної бюджетної політики, що є потужним державним фінансовим механізмом впливу на інноваційно-інвестиційний розвиток національної економіки. Створення умов для довгострокового відтворення бюджетних ресурсів можливе лише шляхом стимулювання економічного зростання. Це є необхідною, але недостатньою умовою подальшого соціально-економічного розвитку України. Дедалі актуальнішим стає розв'язання інших проблем, зокрема вдосконалення інституційних умов, які забезпечують самовідтворення інвестиційно-інноваційних процесів, активізація у країні фундаментальних досліджень і прикладних розробок за рахунок залучення не лише державних, а й приватних фінансових ресурсів, ефективна взаємодія держави та бізнесу у сфері практичної реалізації цих розробок. З метою накопичення науково-технічного потенціалу, включаючи людський капітал, і запровадження досягнень науки й техніки в економіці потрібно використовувати різноманітні інструменти бюджетної політики для стимулювання пріоритетних інноваційних напрямів, зважаючи на тенденції світової економіки, фінансові можливості держави й необхідність досягнення пріоритетів розвитку суспільства.